

3921

Պրոպագանդայի քարտ քերականության միացնել

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ
ՄԱՆԿԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱՔԻՆԵՏԸ

ՀԱՄԱՌՈՍ ՏԵՂԵԿԱՆՔ

151.7

L-35

1934 թ.

Հրատ. Լենտեղ 4. Տեղադրի տպարան Լենինականում պատ. 615
տիրած 300 որ.

Հրատ. Լենտեղեկ, Տեղադրի տպարան Լենինականում պատ. 615
տիրութ 300 դր.

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԱՆԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԻՆԵՏԸ

Խորհրդային իշխանությունից առաջ ել մեղանում պատահում էյին մարդիկ, վորոնք չսկի էյին «մանկաբանություն» — «պեդոլոգիա» բառը և իմանում էյին, վոր հեռավոր Ամերիկայում և Յեվրոպայում ինչ-վոր «մանկաբանական» հետազոտություններ են կատարվում: Սակայն հազիվ թե լինեյին մարդիկ թե Հայաստանում, թե ամբողջ Անդրկովկասում, վորոնք շիրենց աչքովը տեսած լինեյին», թե ինչ բան է այդ մանկաբանական աշխատանքը:

Խորհրդային կառավարության որով է, վոր առաջին քայլերն են արվում այս ուղղությամբն Անդրկովկասում, նախ — Վրաստանում և Ադրբեջանում և ապա նաև Հայաստանում: Դեռահաս սերնդի մանկաբանական հետազոտման գործի հիմնադրումն ու կազմակերպումը անշուշտ Խորհրդային կառավարության նվաճումներից մեկը պետք է համարվի կուլտուրական շինարարության ասպարիզում, — մի նվաճում, վորի կարեվորությունը գընալով ավելի ու ավելի ընդունվում ու շեշտվում է ժամանակի ընթացքում:

Այդ կարևոր գործի ողակներից մեկն է Մանկաբանական Կարինետի հիմնարկվելը Լենինական կայարանում:

Լենինականի Յերկաթուղական Մանկաբանական Կարինետը գոյություն ունի Լենինական կայարանի Դեռահասների Առողջության Պահպանման Կայանին կից (Пункт Охраны Здоровья Детей и Подростков — ОЗДиП): Կարինետը հիմնարկելու հարցը 1929 թվի աշնանը հարուցել էր Թիֆլիսից՝ Անդրկովկասի Յերկաթուղիների Առվարչության (Дорсан отдел) կողմից, բժիշկ Արշալույս Տ. Իսրայելյանը Հայաստանի Լուսժողկոմատի և ապա Յերկաթուղական Դպրոցների բաժնի առաջ: Բժ. Տ. Իսրայելյանի և Լենինականի վերոհիշյալ Կայանի այն ժամանակվա վարիչ ԲԷժկունի Հեղինե Սարալյանի կրկնակի դիմումներից հետո, 1930 թվի փետրվարին Յերեվանում վճռվեց Լեն. Մանկաբանական Կարինետի բացման հարցը: Անդրկովկասի կենտրոնից յեկած այդ դիմումներն, ըստ յերևույթին, վորոշ չափով նաև ընդհանուր նշանակություն ունեցան Հայաստանում մանկաբանական աշխատանքներին սկիզբ դնելու գործի համար: Նրանք զարկ ավելին Հայաստանին

տանի Լուսժողովմատին նաև սեփական, Յերկաթուղու վարչությունից բոլորովին առանձին՝ մանկաբանական հիմնարկների կազմակերպմանը ձեռնարկելու: Այսպես, 1929 թվի դեկտեմբերին Յերևանում պաշտոնապես բացվեց Լուսժողովմատի Մանկաբանական Կարիքները, և յերկու ամիս անցած, փետրվարին, Յերկաթուղական Դպրոցների Բաժնի վարիչ ընկ. Ինձիկյանի. կողմից կարգադրվեց Մանկաբանական Կարիքներ բանալ Լենինականում:

Լեն. Մանկաբ. Կարիքների աշխատանքներն սկսվեցին 1930 թվի մարտի 1-ին:

Կազմակերպչական և ֆինանսական տեսակետներով Լենինականի Յերկաթուղու Մանկաբանական Կարիքները կապ ունի թե Անդրկովկասի Յերկաթուղիների Առվարչության հետ՝ Լենինականի Դեռահասների Առողջության Պահպանման Կայանի միջոցով, և թե Հայաստանի Լուսժողովմատի հետ՝ Յերկաթուղական Դպրոցների Բաժնի միջոցով: Իր կատարելիք աշխատանքների տարեկան արտադրական պլանը Կարիքները սովորաբար մշակում են խորհրդակցելով թե Անդրկովկասի Յերկաթ. Առվարչության յենթակա Թիֆլիսի մանկաբանական հիմնարկների հետ, և թե Յերևանում—Յերկաթ. Դպրոցների Բաժնի ու մանկաբանական հիմնարկների հետ: Իսկ իր կատարած աշխատանքների վերաբերմամբ Կարիքները պարբերաբար զեկուցում են և հաշվետու յեմանրամասնորեն Հայաստանի Լուսժողովմատի առաջ՝ զլիավորապես Յերկաթուղական Դպրոցների Բաժնի միջոցով, և ավելի համառոտ—Անդրկովկասի Յերկաթուղիների Առվարչության առաջ՝ Դեռահասների Առողջության Պահպանման Լենինականի Կայանի միջոցով: Իր աշխատանքների արտադրական պլանին վերաբերող խնդիրներին Կարիքները, իհարկե, իրազեկ են անում նաև դպրոցները, հաշվի առնելով դպրոցական աշխատավորների առաջարկներն ու կարծիքները:

Իր գործունեություն մեջ Կարիքներն աշխատակցում են Դեռահասների Առ. Պահպանման Լեն. Կայանի բուժ. կազմին և Լեն. յերկաթուղական կրթարանների մանկավարժական կազմին: Կարիքների աշխատանքները սերտորեն կապակցվում են այդ յերկու կարգի մարմինների առողջապահական—սանիտարական և ուսումնական—գաստրոարակչական գծերովը տարվող աշխատանքներին:

Իր աշխատանքները Կարիքները վարել են Մասկվայի և Լենինգրադի մանկաբանական գիտահետազոտական և համապատաս-

խան հիմնարկների ծրագրերին և ուղեբատով գործնական աշխատանքների որինակներին հետեվելով: Խորհրդային այդ կարեվոր կենսորոնների աշխատանքներին Կարիքները շարունակ ընթացիկս են յերկու և՛ իր վարիչի յերկու անգամ Մոսկվա և Լենինգրադ գիտական ու գործնական մանկաբանական առաջադրանքներով գործուղվելու միջոցով, և՛ պարբերական ու ընդհանուր գլխականությանը շարունակ հետամուտ լինելով թե՛ դիալեկտիկական մատերիալիզմի հիմնական լենինյան գծով, ընդհանրապես, թե հատուկ մասնագիտական մանկաբանական գծով:

Իր գոյության առաջին տարին Կարիքներն աշխատել են միայն յերկու աշխատակցով—վարիչը (Սիրական Տիգրանյան) և մեկ մանկաբան—մանկավարժը (Հրանուշ Արզարյան): 1931 թվի փետրվարին ավելացավ երկ մեկ մանկաբան—մանկավարժ աշխատակից (Տիգրանուհի Ռաշմաշյան): Ներկա 1933 տարվա ոգոստոսից Կարիքների անձնական կազմը բաղկացած են չորս աշխատակիցներից—վարիչը (Նույնը), յերկու մանկաբան—մանկավարժներ (Հեղինե Աղաջանյան և Հասմիկ Վարդանյան) և մեկ մանկավարժ (Արմենակ Վոսկանյան):

Կարիքներն սպասարկում են Լենինականի յերկաթուղու դըպրոցական և նախադպրոցական կրթարանների յերեխաներին: Բացի այդ՝ հարվածաշուկայան կարգով՝ նա աշխատանք են տալիս նաև Լենինականից դուրսը՝ Ադին, Ղարաբերիսա և Սանահին կայարանների յերկաթուղական կրթական հիմնարկներում: Իսկ հասարակական աշխատանքների գծով Կարիքները բավարարում են Լենինական քաղաքի նաև վոչ-յերկաթուղական կրթական հիմնարկների դիմումները: Միայն մեկ դեպքում Կարիքներն անկարող յեղավ, ժամանակ չունենալու պատճառով, այդ անել—Լենինականի Ս. Մանկապարտեզի խորհրդի գիմումը՝ քննարկման յենթարկել իր 18 սաներին, վորոնք աչքի են ընկնում վարքի ու մտավոր զարգացման վորոշ աննորմալություններով:

Առաջին տարին Կարիքների աշխատանքներում կենտրոնական տեղը յերեխաների մտավոր «ոժտվածության» տեստարկումն էր բռնում (тестирование умственной одаренности) կամ մտավոր զարգացման տեստարկումը: Հայտնի մեթոդիկայով վորոշվում ու չափվում են յեն տեստարկվող դեռահասների մտահասակը (J) և զարգացման վորպիսությունը (JQ): Իսկ 1931 թվից, մանավանդ Կուսակցության Կենտկոմի պատմական զեկավար հրահանգների ուղ-

կել տալու տեսութիւնը. չորս կամ յերեք հատ իրեր հաշիւել տալու տեսութիւնը. բաժանված ուղղանկյուն քառակողմի մասերն իրար միացնելու տեսութիւնը, և այլն:

Բայց նույն սկալայում այնպիսի տեսութիւն ել կային, վորոնք պետք եր վոչ թե պարզապէս բառացի թարգմանել, այլ փոխադրել: Որինակ. ընդամենը վեց վանկերից բաղկացած չորս բառանի ուղանքեն նախադասութիւնը կրկնել տալու տեսութիւնը: Վեց վանկից բաղկացած այդ բառերեն նախադասութիւնը հայերեն ելի չորս բառով թարգմանելիս՝ կարող ե ալելի կամ պակաս թվով վանկերից կազմված նախադասութիւն ստացվել, վորով տեսութիւնը կփոխվի եյապէս: Կրկնելիք նախադասութիւն վանկերի ընդհանուր թիվն այստեղ փոխելի կարելի, վորովհետեւ դա տվյալ տեսութիւն եյապէս հանգամանքներից մեկն ե: Տեստն, ուրեմն, պետք ե վոչ թե բառացի թարգմանվել, այլ փոխադրվել, և այնպէս, վոր հայերեն նախադասութիւն և բովանդակութիւնը, և՛ վանկերի թիվը ալալեզու ընդերին՝ նույնը լինելին:

Սկալայում այնպիսի տեսութիւն ել կային, վորոնց փոխադրելը ալելի խոշոր ու եյական ձեւափոխման հետ եր կապված՝ հայոց լեզվի առանձնահատկութիւնները հաշիւի առնելու անհրաժեշտութիւն պատճառով: Որինակ. տեստարկվողին տալիս ենք մի նախադասութիւն բառերն անկարգ, խառն ու խուռ դրված. տեստարկվողը պիտի գլխի ընկնի, թե ինչ կերպ, ինչ հերթավորութիւնը պետք ե տրված բառերն ասել, վոր այդ խանգարված բառակալտից կանոնավոր շարահյուսված նախադասութիւն ստացվի: Նախադասութիւնը ամեն լեզվում հորինվում ե վորպէս մի կապակցված ամբողջութիւն: Բայց տարբեր լեզուներում տարբեր են նախադասութիւն հորինման ձեւերն ու միջոցները: Բառերի կապակցութիւն մի շարք ձեւեր կան՝)որինակ, նախադասութիւն բառերի շարադասութիւն կարգը, անունների և բայերի ձեւական փոփոխութիւնները (հոլովական, խոնարհման), բառերի համաձայնութիւն ձեւերը (որ. քառ սեռի, հոլովի, թվի), խնդրառութիւնը, նախդիրները... Այս լեզվական ձեւերը տարբեր լեզուներում տարբեր են և տարբեր չափերով են կիրառվում: Այս բոլորի հետեւանքով տարբեր լեզուներում բառերի կապակցութիւնը նախադասութիւն մեջ տարբեր ձեւերով և, մասնավորապէս, տարբեր չափերով ե արտահայտվում. միեւնոյն նախադասութիւնը միեւնոյն բառերով միտեսակ խանգարված վերցրած՝ ասերենում, ֆրանսերենում, հայերենում նույնպիսի և իրար հավասար տեստ չի լինի, մեկ լեզվով

ավելի հեշտը կհանդիսանա, մյուսովն—ավելի դժվարը: Ուրեմն, այս դեպքում փոխադրելիք տեստի բնագործ որինակից տարբեր բառեր ու նախադասութիւն պետք ե վերցնել և հորինել, բայց այնպէս, վոր մշակված հայերեն տեսութիւնը առատկան, ֆրանսական և անգլական համապատասխան տեստին համեմատը լինի: Ուրեմն ինչնյի սկալայի այս, ինչպէս և նման տեսակի տեստերն առհասարակ, վոչ թարգմանվելու եյին բառացի, վոչ ել պարզորեն փոխադրվելու եյին, այլ, ինչպէս վոր անգլացիք անգլերենացի ել են ինչնյի ֆրանսերեն այդ տեստը, իսկ ուղանքը ասերենացի ել, այնպէս ել մենք պետք ե հայերենացիները:

Բայց՝ միայն ամեն տվյալ լեզվի առանձնահատկութիւնները չեն, վոր պետք ե նկատի ունենալ տեստերը մեկ լեզվից ու յերկրից մի այլ լեզվի ու յերկրի փոխադրելիս: Վոչ պակաս, նույնիսկ ալելի մեծ չափով պետք ե հաշիւի առնել տվյալ ամբողջ միջավայրի ու կենցաղի, մասնավորապէս տեստարկվող դեռահասի անմիջական շրջավայրի, առանձնահատկութիւնները: Վորոշ յերեւոյթներ՝ իրեր, փաստեր, բառեր, վորոնք սովորական կամ ծանոթ են մի փարիզաբնակ տեստարկվողի համար, կարող են անսովոր կամ անծանոթ լինել մի մոսկվացի կամ մի լենինականցի տեստարկվողի համար: Ըստ այսմ տեստեր ել կան, վոր պետք ե տեղայնացվեն, լոկալ ձեւով վերահորինվեն, սակայն այնպէս, վոր դրանց բնույթն ու դժվարութիւնը կամ հեշտութիւնը չափը պահվի նույնը, ինչ վոր թարգմանվելիք բուն տեստին ե:

Թարգմանելու, փոխադրելու, ձեւափոխելու այս պատասխանատու տալիստանքը կատարելիս՝ Լենինականի Մանկաբանական կաթինեղ իր ձեւերի տակ չունել պատրաստի որինակներ, վորոնք ընդորինակել կամ փոխառնել կարողանար: Այս գործը բոլորովին նոր բան եր հայկական միջավայրում և Հայաստանում, մասնավորապէս սրանից յերեք տարի առաջ. և Լենինականի Կաթինեղ այս տալիստանքը կատարեց ինքնակա կերպով: Տեստերի իր կատարած սկզբնական թարգմանութիւնը՝ Կաթինեղ տալիս վերամշակեց ու բարեփոխեց՝ իր առաջին ամիսների տեստարկումների փորձից ոգավելով:

Տեստերի տեղայնացումը և առհասարակ ձեւափոխումը, ինչպէս և նոր տեստերի մշակումը, մի լուրջ ու պատասխանատու գործ ե, վորը, բավարար չափով ու վստահելի փորակով կատարվելու համար կարող ե վոչ միայն ալելի լայն շրջանի ու հեղինակավոր հիմնարկների, այլ նաեւ ալելի ձեռնհաս ու կարող ուժերի գործակ-

յության, քան ինչ վոր Լենինականի Կաթինետն և ներկայացնում: Հայերեն տեստերը մշակելիս պետք է, բացի Հայաստանի մանկաբանական հիմնարկների փորձից, նկատի ունենալ նաև Վրաստանի և Ադրբեջանի նման փորձերը, քանի վոր այնտեղի մանկաբանական հիմնարկներն եւ հայերեն տեստեր են կիրառում հայ յերեխաների տեստարկելիս (որ. Թիֆլիսում, Բաքվում): Հայերեն տեստերի մեծ մասում, անշուշտ, միատեսակություն, միորինակություն և լինելու թե Հայաստանի, թե Վրաստանի և թե Ադրբեջանի համար:

Բացի հայերենացնելուց տեստերը նաև քրդերենացնելու, թրքերենացնելու, ասորերենացնելու խնդիրներ կան մեզանում, վորոնք վորոշ արդիություն (ակտուալություն) ունեն վոչ թե առհասարակ Անդրկովկասի համար, այլ նաև հենց Հայաստանում, քանի վոր այստեղ եւ քուրդ, թուրք, ասորի յերեխաների տեստարկելու կարիքն է լինում:

Յեթե պահանջ կա, վոր Հայաստանում գործող մանկաբանական հիմնարկները իրար գործակցեն՝ մտավոր զարգացումը քննարկելու հայերեն տեստերը մշակելու գործում, ապա այդ գործակցումը անհրաժեշտ է ընդարձակել Անդրկովկասյան մաշտաբով՝ թե հայերեն և թե թրքերեն, քրդերեն, ասորերեն տեստերի մշակման համար: Այս բոլոր դեպքերում յեվ հետաքրքրական, յեվ ուսանելի կլինի ոգտագործել տեստերը նաև վրացերենացնելու փորձը, վոր ունեն մշակած վրացիները:

Այսպիսի գործակցության կարիքն ու անհրաժեշտությունը գիտակցելով, Լենինականի Կաթինետը մի քանի անգամ հարուցել է այդ խնդիրը թե Լուսժողկոմատի Յերկաթուղական Դըպրոցների Բաժնի և թե Յերևանի Կենտրոնական Մանկաբանական Ինստիտուտի առաջ:

Ինչպես ասացի, թեև վերջին յերկու տարին Կաթինետի աշխատանքների խոշոր մասը աշակերտության ուսումնական պատրաստության և առաջխաղացման քննարկման վրա յենք կենտրոնացրել, բայց յերեխաների մտավոր զարգացման անհատաբար տեստարկումները եւի շարունակվել են Լենինականի Կաթինետում:

Պետք է նկատի ունենալ, վոր մեր տեստարկած աշակերտության խոշոր տոկոսը նորմալ «ոժտվածության» ղեռահասներ հանդիսացան, ինչպես և ապրիորի կարելի յեր սպասել: Այնպես

վոր՝ տեստարկած դեպքերի մեծ մասը մեաց այս կողմովը առանց անմիջական գործնական արդյունքի և ոգտագործման: Այն ինչ ամեն մեկ անհատական տեստարկումը իր վորոշված ձևի արձանագրման հետ մոտավորապես 30-45 բույս ժամանակ է պահանջում մեկ աշակերտի մտավոր զարգացումը քննարկելու համար: Ուստի Լեն. Կաթինետը այժմ անպատճառ տեստարկում է այն բոլոր աշակերտներին, վորոնց մասին դպրոցի կողմից այդպիսի առաջարկվելու լինում է կամ վորոնց վերաբերմամբ վորեւ կասկած է ծագած լինում, թե արդյոք ինչ աստիճան նորմալ է դրանց մտահասակը (Ճ): Բացի դրանից Կաթինետն իր կողմից ծրագրել է, վոր Լենինականի Յերկաթուղական կրթական հիմնարկներում կրթվող ամեն դեռահաս գոնե մեկ անգամ տեստարկված լինի, իսկ թույլ կամ անբավարար մտավոր զարգացում (ՃԳ) հանդես բերողները—նաև վերատեստարկվեն ամեն 1-2 տարին անգամ:

Կաթինետը պատրաստել և տպագրել է տվել հատուկ ձևի «Անձնական քարտեր», վորոնցից մեկ-մեկ հատը հատկացվում է յուրաքանչյուր տեստարկվողի: Գարտում նշանակվում են դեռահասի ազգանունը, անունը, հայրանունը և ծնվելու թվականը (տարեթիվը, ամիսը և օրաթիվը) և ապա ժամանակագրական կարգով արձանագրվում են տվյալ դեռահասի բոլոր հաջորդական տեստարկումների թվականներն ու արդյունքները, այլ և նրա կրթական աստիճանների հաջորդական ընթացքը: Այս քարտերովը, ուրեմն, պարզվում է յուրաքանչյուր դեռահասի մտահասակի (Ճ) հաջորդական փոփոխումների ընթացքն ու վորակը (դինամիկան), վորը մանավանդ կարևոր է վորոշել և նկատի ունենալ անբավարար կամ անհաստատ մտավոր զարգացում հանդես բերող դեռահասների վերաբերմամբ:

Աշակերտության ուսումնական առաջադիմությունը քննարկելու գործում Լեն. Մանկաբանական Կաթինետը նախ թարգմանել է, փոխադրել է, տպագրել է տվել ու գործադրել է Մոսկվայում և Լենինգրադում նույն նպատակներով գործադրվող հետևյալ ստուգողական առաջադրանքները:

1930-31 ուս. տարում Կաթինետը թարգմանեց և տպագրել տվեց Լենինգրադի Детский Обследовательский Институт-ի (ДОБИ) այժմ-Ленинградский Областной Детский Институт (ЛОДИ), «Լուսկարգալու» («Чтение про себя») տեստը (16 փոքրիկ հոդվածներից բաղկացած), ոգտվելով դրա միջանի վարիանտներից:

«Լուռ կարդալու» այս տեսողը քննարկում են կարգադրող հասկանալու կամ հասկանալով կարդալու (մտառու ընթերցանության) վարժվածության աստիճանը: Նույն թվին կարինեստը թարգմանեց և տպագրել տվեց ДОБЫ-ի (ЛОДИ) իր իսկ մշակած թվաբանական 20 խնդիրների տեստը, ДОБЫ-ի հրատարակած Ստոնի 12 թվաբանական խնդիրների տեստը, այլ և Վուդրի հայտնի միջազգային տեստերը (թվաբանական չորս գործողությունների որինականեր), ոգտվելով վորպես աղբյուր Մոսկվայի և Լենինգրադի մանկաբանական հիմնարկների հրատարակած տախտակներից:

ДОБЫ-ի խնդիրները, Վուդրի որինակաները և մասամբ «Լուռ կարդալու» տեստերը նույնը լինելով, ինչ վոր գործադրվում են Մոսկվայում և Լենինգրադում, կարելի չե լինում մի քննարկումների արդյունքները Մոսկվայի և Լենինգրադի դպրոցներում կատարված քննարկումների արդյունքների հետ համեմատել և մեր դպրոցների համապատասխան խմբերի ուսումնական պատրաստության վիճակը համեմատել Մոսկվայի և Լենինգրադի դպրոցների աշակերտության ուսումնական պատրաստության հետ տվյալ առարկաների գիտելիքների շրջանում: Այս տեստերը յենք գործադրել ենք դպրոցների III և ավելի բարձր խմբերում:

Ուսումնական պրոցեսի վիճակի կոնկրետ ընթացիկ քննարկման համար կարևորություն են ներկայացնում մանավանդ ստուգողական այն առաջադրանքները, վորոնք կարենան ամեն տարի հորինել և տարբեր խմբերի աշակերտության ուսումնական առաջադիմության դրությունը հայտ լեզվից (ընթերցանություն և ուղղագրություն) և թվաբանությունից (խնդիրներ և հաշվումներ) քննարկելու համար: Այդ առաջադրանքները հորինելիս կարենան աչքի առաջ և ունեցել, թե տվյալ քննարկվելիք խմբերում տվյալ ժամանակում տվյալ առարկայից ինչ գիտելիքներ են ավանդված յեղել փաստորեն, այլ և թե ինչ պահանջներ են դրված այդ մասին մեր Լուսժողովատի հրատարակած վերջին ուսումնական Ծրագրում: Նախապես ներկա յենք լինում քննարկվելիք առարկաների դասերին համապատասխան խմբերում՝ ավելի կենդանի, վորոշ ու կոնկրետ տեղեկություն ունենալու համար աշակերտության ուսումնական պատրաստության և ուսման հերթական ետադի մասին: Այս ստուգողական առաջադրանքների բովանդակության ու ձևի մասին մեծ մասամբ նաև խորհրդակցվում և համապատասխան դասառարկների հետ:

Այս քննարկման աշխատանքները վորեմե հաճուկ տեսակի սարքավորանք չեն պահանջում. գործադրվում են սովորական դպրոցական դիշաքտիկ պիտույքները՝ պլակատներ առաջադրանքներով, թուղթ, մատիտ . . . :

Այս քննարկումները կարենան կատարել և մեծ մասամբ առաջին աստիճանի խմբերում. բայց կատարել և նաև յերկրորդ կոնցենտրի խմբերում:

Ինչպես ասվեց, դպրոցական ամեն մի հաջորդական խմբի համար առանձին ստուգողական առաջադրանքներ ենք մշակում, վորոնցով և միատեսակ քննարկում ենք ամեն տվյալ հաջորդական խմբի բոլոր զուգընթաց խմբերը: Քննարկումը կատարվում և դպրոցում, գրավոր և խմբովի: Աշակերտների հարյուրավոր գրավոր աշխատանքները քննում, ուսումնասիրում ենք կարենան: Յուրաքանչյուր քննարկման արդյունքները, — յուրաքանչյուր առարկայինը, աշակերտին ու խմբին առանձին, — արտահայտում ու ավիտվում ենք թվականորեն, արձանագրում ենք խմբական ցուցակներում, կազմում ենք հաճուկ ձևերի տախտակներ, վորոշում ենք միջին թվաբանականները (M) և մեդիանաները, տոկոսականներն ենք հաշվում, խմբերը ռանգավորում ենք ըստ առաջադիմության վիճակի — վորակի:

Այս քննարկման արդյունքները սրբեկտիվ յեղանակներով ու ցուցանիշներով յերևան են բերում ու ներկայացնում աշակերտության ուսումնական առաջադիմության պատկերը:

Քննարկման արդյունքները ղեկուցվում են համապատասխան խմբերի սեկցիայի կամ դասատուների ժողովի նիստերում խորհրդակցման և կարծիքների փոխանակման առարկա յեն դառնում, և մեթոդական ու ծրագրական խորհրդածությունների ու հրահանգումների համար առիթ ու նյութ են տալիս: Կատարված քննարկման յերևան բերած տվյալներն ու հանգամանքները առաջարկվում են ոգտագործվելու առաջիկայում ուսումնական պրոցեսում: Քննարկման տվյալները հիմք են ծառայում աշակերտներին զուգընթացների միջև խմբավորելու և վերախմբավորելու համար....:

Այս քննարկման արդյունքները նաև հետ մնացող աշակերտների համար կարևոր տվյալներ են ընձեռում, վորոնք, նույն աշակերտների մտավոր զարգացման վորակի տեստարկման ցուցումների հետ, նկատի յեն առնվելու՝ այդ դեռահասների դժվար կրթելի լինելը և ոժանդակ դպրոցի թեկնածու լինելը վորոշե-

լու դեպքում: Այս դժուկ մտադրութիւնն կա մոտ ապագայում
լենինականում մի ոժանդակ դպրոց հիմնարկել՝ թե քաղաքի և
թե յերկաթուղու բոլոր դպրոցների համապատասխան աշակերտ-
ների համար՝ Յերկաթուղական Դպրոցական Բաժնի և Լենինա-
կանի Լուսբաժնի միասնական ղեկավարութեամբ:

Այստեղ և այժմ չենք կարող հարկավոր հանգամանորեն
նկարագրութիւնն ու բացատրութիւնը տալ աշակերտութեան ու-
սումնական առաջադիմութեան մեր այս և նման քննարկումների
հիմքերի, բովանդակութեան, տեխնիկայի, մեթոդիկայի, մանկա-
վարժական պրոցեսի համար ունեցած և ունենալիք նշանակու-
թեան ու այլ մի շարք կարեւոր հարակից խնդիրների մասին: Կմատ-
նանշեմ միայն հետևյալը:

Այս տեսակի քննարկումները կոչված են որչեւտիվ յեղանա-
կով յերեւման հանել՝

1) աշակերտութեան ուսումնական առաջադիմութեան ստա-
տիկան—ունեցած ուսումնական պատրաստութեան վիճակը երկու
քննարկման ժամանակահատում (որինակ, սեպտեմբերին կամ դեկ-
տեմբերին), և

2) աշակերտութեան ուսումնական առաջադիմութեան դինա-
միկան—մի վորոշ ժամանակամիջոցի ընթացքում կատարված ու-
սումնական առաջխաղացման տեմպը (որ. առաջին կիսամյակի ըն-
թացքում, կամ մեկ ամբողջ ուս. տարվա ընթացքում):

Այս տեսակի քննարկումները զարկ են տալիս դպրոցի ուսում-
նական աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացմանը, առ-
հասարակ այդ աշխատանքներն իրենց վորակի և տեմպի կողմից
բարձրելու գործին, վորը մի հրամայական պահանջ է՝ Կուսակ-
ցութեան կողմից վճռականորեն դրված բոլոր լուսաշխատավորնե-
րի առաջ:

Միայն այս տեսակի քննարկումներովը կարելի չէ թե առան-
ձին դպրոցների ու առանձին խմբերի կատարած աշխատանքի
իրական ընթացքի և արդյունքների իսկական հաշվառքն ու որ-
չեւտիվ գնահատումն անել, և թե տարբեր դպրոցներն ու տարբեր
խմբերը այս կողմից իրար հետ համեմատել: Միայն այս տեսակի
քննարկումներովը կարելի չէ այդ հաշվառքն ու գնահատումը
ստանդարտային ձեւով ու մաշտաբով կատարել: Այս տեսակի
քննարկումներով կարելի չէ վորոշել մի խմբի տարեցտարի հա-
ջորդաբար կատարած ուսումնական առաջխաղացման չափը, այլև
տարբեր տարիների նույնաստիճան խմբերի ուսումնական պատ-

րաստութեան աստիճանը իրար հետ համեմատել:

Անհրաժեշտ է, վոր աշակերտութեան քննարկումները ավելի
մեթոդավոր մշակվեն, ձեւակերպվեն, ավելի սխեմավոր կիրառ-
վեն և շատ ավելի ընդարձակ շրջանում ծավալուն, միորինակ գոր-
ծադրվեն, քան ինչ վոր մինչեւ այժմ է յեղել—վորչափ կարելի
չէ բազմաթիվ դպրոցներում, յեթե վոչ բոլորում:

Այս առիթով ու նպատակով Լեն. Մանկաբանական Կարինե-
տը անցած ամառը (ՊՅԳ, 9V\133 թ.) դիմել էր Լուսժողովրդարին՝
հրավիրելով նրա ուղադրութիւնը այդ կարեւոր գործին: Սա մի
գործ է, վորի կիրառման հանգամանքները պետք է մշակվեն վոչ
թե միայն մեկ տեղական մանկաբանական հիմնարկում, ինչպիսին
Լենինականի Կարինետն է, այլ կենտրոնական մանկաբանական
հիմնարկի և դրա ձեռնբեցութեամբ կազմակերպվող կոնֆերանս-
ների կողմից: Իսկ քննարկումն այդպես մշակված ձեւերով դըպ-
րոցներում ծավալուն գործադրելը կարոտ է վորոշ վարչական
կարգադրութիւնների և հրահանգների՝ արդեն Լուսժողովրդարի
կողմից:

Այստեղ, վորպես նմուշ, համառոտակի հիշատակեմ մեկ-յեր-
կուսը Լեն. Կարինետի այն աշխատանքներիցը, վորոնք սերտո-
րեն կապված են յեղել այդ ուսումնական առաջադիմութեան քն-
նարկման կիրարկմանը՝ առնչակից լինելով դպրոցների ուսում-
նա-դաստիարակչական պրոցեսի պետքերը սպասարկելու մեր
ծրագրին:

Խմբերը դպրոցում ռացիոնալ կազմելու, արակերտներին
խմբերում ռացիոնալ խմբավորելու գործը և՛ տեսականորեն, և՛ գործ-
նականում պարզված է ու կիրառվում է Մոսկվայում և Լենին-
գրադում: Իսկ մեզանում դեռ հարկ չեղած ուղադրութիւնը չի
զրավել: Սա մի լուրջ գործ է, վորի մասին անհնար է այս դե-
կուցման մեջ միջանկյալ խոսքով բավարարն ասել: Դեռ 1930 թ.
Կարինետը այդ խնդիրը արծարծել է Լեն. յերկաթուղական դըպ-
րոցներում: Կարինետի մասնակցութեամբ այս դպրոցներում խըմ-
բավորման միջանի դեպքեր են արվել: Բերեմ դրանց մեկ որ-
նակը:

Ինչպես պարզեցին մեր քննարկումները ներկա և անցած
ուս. տարիների սկզբին, առաջին խմբերը նոր ընդունվող յերե-
խաների մոտավորապես 20—30 տոկոսը արդեն սեպտեմբերին
գրագետ է լինում ավելի կամ պակաս չափով, իսկ 40-ից վոչ պակաս

տոկոսը թվաբանությունից պատրաստված և լինում՝ գումարումից և հանումից առաջին տասնյակի սահմանում: Այս կարևոր հանգամանքը բոլորովին անտեսվում է մեզանում, և նույնիսկ այն դպրոցներում, վերտեղ մի քանի զուգընթաց առաջին խմբեր կան, այս խմբերը կազմվում են «պատահականության կարգով» միևնույն զուգընթացում միասին նստում ու սովորում են, որինսկի, յեվ քիչ թե շատ գրագետ, յեվ բոլորովին անգրագետ յերեխաները. այն ինչ գրագիտություն սովորեցնելու և՛ յեղանակը, և՛ ընթացքն ու տեմպը, և՛ պահանջվող արդյունքները բոլորովին տարբեր պիտի լինեն բոլորովին անգրագետների և կիսագրագետների վերաբերմամբ:

Այս բոլորն աչքի առաջ ունենալով, մեր Կարինետը ակտիվ մասնակցում է դպրոցներում նոր աշակերտների ընդունելու գործին: Հենց ամեն տարեկան Կարինետը քննարկում է բոլոր նորեկներին, և՛ իր կատարած քննարկումների ավարտների հիմամբ՝ դրանց յերկու կարգի առաջին խմբերում է բաշխում. կազմվում են «պատրաստվածներին» խմբեր և «անպատրաստների» խմբեր: Խոսքն այստեղ յերեխաներին դպրոցում խմբավորելու միայն մեկ հիմքի մասին է. ինչպես հայտնի յե, խմբավորումը նաև ուրիշ հանգամանքներ պետք է նկատի ունենա:

Ուսումնական պատրաստության տարեկանը այս քննարկման մեթոդիկայում մեր Կարինետը ղեկավարվում է Լենինգրադի Գերցենի անվան Մանկաբանական Ինստիտուտի կողմից հանձնարարված և Մոսկվայում ու Լենինգրադում գործադրվող որինականերով¹⁾:

Հիշատակեմ նաև առաջին խմբերում («անպատրաստների» խմբերում) անգրագետ սկսնակ աշակերտների գրագիտության ուսուցման յեղանակը մեթոդապես բարեփոխելու փորձը, վորը մշակվեց Կարինետում 1931 թվին և կիրարկվեց Լենինականի յերկաթուղական յերկու դպրոցներում 1932/33 և 1933/34 ուս. տարիների առաջին կիսամյակներում: Այս բարեփոխված յեղանակի մասին ել Կարինետի կողմից վերոհիշյալ գրությամբը հայտնվել եր Լուսժողկոմիսարին:

Յենթագրվում եր, վոր անցած սեպտեմբերի վերջին Կարինետի կողմից ղեկուղվելու յեր այդ յեղանակի, ինչպես և աշակեր-

1) См. — Семцова-Болтунова „Объективный учет успешности в учебных группах трудовой школы“ Газ. 1930 г.

տության ուս. առաջադիմության քննարկման հիմնական խնդրի մասին՝ Լուս-Ժողկոմատի համապատասխան գիտական-մեթոդական կենտրոնական հիմնարկում (Լուսժողկոմատի Դպրոցական Սեկտորի գրությունը Լեն-Մանկաբանական Կար. Վարելին՝ №18-03 7 ոգոստոսի 1933 թ.):

Թերեվս նաև Գետհամալսարանին ու Մանկաբանական Ինստիտուտին հետաքրքրական լինի լսել Կարինետի բացատրական ղեկուցումները և՛ անգրագետ յերեխաներին գրագիտություն սովորեցնելու հիշված յեղանակի մանկաբանական և մանկավարժական-մեթոդական հիմունքների մասին, և՛ աշակերտության ուսումնական առաջադիմության քննարկումների ծրագրի, տեխնիկայի, կազմակերպման և նշանակության մասին:

Խոսքն առաջին խմբերի գրագիտական վիճակի մասին լինելով, ուրախությամբ արձանագրենք, վոր 1932/33 ուս. տարվա առաջին կիսամյակի գրագիտացման արդյունքներն այդ խմբերում ավելի լավ վիճակում եյին, քան նախորդ տարիներում: Որինակ. 1932 թվի հունվարին մեր դպրոցներում առաջին խմբերի աշակերտները ղեռ այնքան անպատրաստ ու անլարժ եյին գրելում, վոր խմբովին քննարկելու յեղանակը հնարավոր չեր կիրառել. մենք ստիպված եյինք անհատ-անհատ քննարկել աշակերտներին: Իսկ 1933 թվի հունվարին առաջին խմբերը (տարեկաններն անպատրաստ խմբերը) արդեն այնքան եյին վարժ գրում, վոր առանց դժվարության խմբովին քննարկվեցին: Հուսով ենք, վոր ներկա ուս. տարվա առաջին կիսամյակի արդյունքներն ել այս կողմից լավը կլինեն: Այս վորոշակի նվաճումը Մանկաբանական Կարինետը վերագրում է վորոշ չափով նաև իր աշխատանքներին: Հիշատակենք, վոր ուսումնական առաջադիմության վորոշ բարձրացում նկատվում է այս վերջին տարիները մեր դպրոցների նաև մյուս խմբերում առհասարակ:

Դպրոցների առաջին խումբը մտնող նորեկ աշակերտների, ուրեմն մոտավորապես 8 տարեկանների, վորոշ մասը արդեն գրագետ է լինում ու տասի սահմանում ընդմարում-հանում իմանում եւ Հայտնի յե, վոր 7 տարին լրացրած յերեխաները համար այդ գիտելիքների յուրացումը դժվարություն չի ներկայացնում, մանավանդ յեթե ուսուցման գործը վորոշ կերպով վարվի՝ մեթոդիկայի և աշխատանքի կազմակերպման կողմից: Այս հանգա-

ՀԱՅԿ — ՍՍՏՐ

Մ. ԼԵՆԻՆԿԱՆ

մանքները, մեր կուլտուրական շինարարության պահանջներն և Մոսկվայի ու Լենինգրադի որինակն աչքի առաջ ունենալով՝ արինետը 1931 թ. աշնանը Յերկ. Դպր. Բաժնի առաջ հարց եր՝ Կարուցել 7 տարին լրացրած յերեխաների համար մեր մանկապարտեզներում գերո խմբակներ կազմակերպելու մասին, հանձն առնելով հատուկ մեթոդական ղեկավարությունը: Դպրոցական Բաժնի կողմից հավանություն ստացավ Կարինետի այդ առաջարկը և համապատասխան կարգադրություն արվեց մանկապարտեզների վարիչներին: Բայց այս գործը մնաց անկատար՝ մանկապարտեզների պերսոնալի ու շենքի պակասության պատճառով:

Տարիքն, ինչպես հայտնի յե, դեռահասների վարքն ու հասունությունը վորոշող հանգամանքներից մեկն է: Դեռահասի հասունության աստիճանի («հասակի») և «տարիքի» (ապրած տարիների) հարաբերությունը՝ նրա հոգեբանությունն վորպիսությունը բնոր շող ցուցիչներից մեկն է: Հասկանալի յե, ուրեմն, թե մանկավարժական-մանկաբանական տեսակետներով վորչափ անհրաժեշտ է ճիշտ ու ճշգրիտ տեղեկություններ ունենալ ամեն մի աշակերտի ծնվելու տարվա, ամսի ու որաթվի մասին:

Սակայն, դժբախտաբար, այս խնդիրն իր բավարար լուծումը չեր ստացած մեր կրթական հիմնարկներում: Իրենց շատ սաների ու աշակերտների տարիքն փսի հայտնի չեր լինում մանկապարտեզների ու դպրոցների աշխատակիցներին: Շատերի տարիքն ել թեյիվ «հայտնի» յեր համարվում, բայց անվորոշ եր մնում, թե ինչ աղբյուրից եր «հայտնի» յեղել: Վրմանց տարիքն ել նշանակված եր լինում լոկ ծնողների բերանացի, հիշողությամբ արված ու չստուգված հայտարարության հիմամբ: Վրմանց ծնվելու միայն տարեթիվն եր ստույգ հայտնի, իսկ ամիսը անհայտն (այսպես թերի էյին լինում տվյալները նուշիսկ Զագսի տված միքանի վկայականներում):

Այս կարեւոր խնդիրն իր այդ անբավարար վիճակից դուրս բերելու համար, Լեն Մանկաբ. Կարինետը դեռ 1930 թվին մշակեց. դժագրեց և առաջագրեց դպրոցների ու մանկապարտեզների վարիչներին մի հատուկ հրահանգ և տախտակ, վորի ձեւով խընդրեց խումբ-խումբ բլոր աշակերտների համար արձանագրել, թե յուրաքանչյուրը յեր (տարի, ամիս որաթիվ) և ծնվել և թվականն ու համարը այն փաստաթղթի, վորից քաղված են այդ

տվյալները, այլև փաստաթուղթը տվող հիմնարկի անունը: Նաե հետագա տարիներում Կարինետը շատ անգամ հոգ է տարել, վոր դպրոցներն ու մանկապարտեզներն ունենան իրենց բլոր սաների տարիքի լրիվ ու ճիշտ, պաշտոնական վավերագրերով վկայված տվյալները: Թեյիվ վորոշ առաջադիմություն այն գործում նկատելի յե, բայց դեռ ելի բավարար չաիով չի լուծված այս խնդիրը մեր կրթարաններում:

Անցած ուս. տարում Կարինետը նախագծեց Լենինականի Յերկաթուղական Դպրոցների բլոր 44 խմբերում միևնույն խմբում յերկրորդ տարին մնացած աշակերտների ուսումնասիրությունը կատարել՝ մեր Կայանի բժշկական և մանկաբանական կազմի, դպրոցների մանկավարժների, այլև հատուկ աշխատակիցների գործակցությամբ: Ծրագրեցինք այդ աշակերտներին բլորին յենթարկել հատուկ բժշկական և մանկաբանական քննարկումների, պարզել դրանց սոցիալ-կենցաղային պայմանները, կազմել մանկավարժական բնութագրերը, և այդ բլոր տվյալների միասնական արդյունքներով՝ յերեվան բերել յերկրորդ տարին նույն խմբում մնալու պատճառները:

Բժշկական և մանկաբանական քննարկումները կատարվեցին: Մանկավարժական բնութագրերն ել կազմվեցին: Բայց սոցիալ-կենցաղային պայմանների ուսումնասիրությունը մնաց անկատար:

Բժշկական և մանկաբանական քննարկումները պարզեցին, վոր մեր յերկրորդ տարեցիների վերաբերմամբ բիոլոգիական ֆակտորը չէ կարեւոր դեր կատարողը: Յեվ քանի վոր հետամնացության պատճառները սովորաբար բիոլոգիական և սոցիալական ֆակտորներում են վորոնում, ապա կարելի յե յեղրակացելով յենթադրել, վոր մեղանում ել, ինչպես վոր պարզել են նման ուսումնասիրությունները Մոսկվայի և Լենինգրադի համար, յերկրորդ տարեցիության գլխավոր պատճառները այդ աշակերտների սոցիալ-կենցաղային պայմանների մեջ պետք է տեսնել:

Կարինետի աշխատակիցները կանոնավորապես մասնակցել են մեր դպրոցների խորհուրդների, սեկցիաների, արտադրական ժողովների նիստերին: Կարինետը յերբեմն նայել իր կողմից նիստի յե հրավիրել այդ ժողովները: Կարինետը մասնակցել է ղեկուցումներով և դասախոսություններով նաե Յերկաթուղական

Դպր. Բաժնի կողմից Հարավային Գծի բոլոր յերկաթուղական դպրոցների պարբերաբար դուժարվող ռայոնական կոնֆերենցիաներին:

Լեն. Մանկաբանական Կաբինետի վարիչը վորպես անդամ մասնակցում է Յերկաթուղական Ռայոնական Մեթոդական Բյուրոյի աշխատանքներին:

Մանկաբանական գիտելիքներն ընդհանրապես և մասնակիապես Լենինականի Կարինետի աշխատանքները, սրանց ծրագրերը և արդյունքները՝ մասսայականացնելու գծով՝ մեր աշխատակիցները կատարել են մի շարք աշխատանքներ: Յերկաթուղական դպրոցների ու մանկապարտեզների շրջանակներում ունեցել ենք դասախոսություններ, դեկուցումներ ու զրույցներ—ծնողներին, աշակերտության և մանկավարժների ժողովներում ու հավաքույթներում—մանկաբանական, մեթոդական և առհասարակ պոլիտեխնիկ դպրոցին վերաբերյալ մանկավարժական թեմաներին նվիրված:

Ավելի լայն շրջաններում մասսայականացնելու նպատակով Կաբինետը հողվածներ եր գրել յեվ, Յերկաթուղական Դպրոցների Բաժնի միջոցով, ուղարկել եր մեր պարբերականների խմբագրություններին՝ մամուլում տպագրել տալու համար: «Ժողովրդական Լուսավորության» 1931 թ. № 1 տպվեց մեր ինֆորմացիոն հոդվածը՝ «Մանկաբանական Կաբինետը Լենինականում»: «Կոմունիստական Լուսավորության» 1932 թ. № 1-2 տպվեց մեր հոդվածը «Նորեկ աշակերտների խմբավորումը Լենինականի Յերկաթուղական դպրոցների առաջին խմբերում»: «Կուլտուրական Ֆրոնտին» ուղարկվել եր, բայց չեք տպագրվել, մեր հոդվածը՝ «Կոմունիստական լողունգի ուղղագրությունը մեր դպրոցներում»: Այս վերջին հոդվածը հորինված եր մեր Կաբինետի կողմից դպրոցների մի շարք խմբերում կատարված հատուկ քննարկման արդյունքների հիման վրա: Մեր Կաբինետի ու Դպրոցական Բաժնի կարծիքով այս հոդվածը կարող եր վոչհետաքրքրական ու անոգուտ չլինել թե հատկապես հայոց լեզվի և հասարակագիտության դասատուների, և թե առհասարակ դպրոցական և կուլտուրական ֆրոնտի աշխատավորների համար:

Կաբինետի աշխատակիցները գործուղումներ են ունեցել զանազան ժամանակներում Մոսկվա, Լենինգրադ, Թիֆլիս, Յե-

րեվան՝ համապատասխան մանկաբանական և մանկավարժական հիմնարկների աշխատանքների գրվածքին, ծրարներին, յեղանակներին և կազմակերպմանը ծանոթանալու համար: Բնականաբար՝ ավելի հաճախակի և մոտ է յեղել Կաբինետի հաղորդակցությունը Յերկվանի Կենտրոնական Գիտահետազոտական Նախկին Ինստիտուտի հետ, վորի վարիչները—ընկ. Ա. Հովսեփյանը և ապա ընկ. Հ. Ինճիկյանը—միշտ ուշադիր են վերաբերվել մեր դիմումներին: Մանկաբանական Ինստիտուտին իրազեկ ենք արել Կաբինետի արտադրական պլանին, գործադրած տեսուերին, առաջադրանքներին, պլակատներին, առիթ ենք ունեցել միջանի անդամ մասնակցելու Ինստիտուտի նիստերին Յերևանում:

Մանկաբանական տեսական և գործնական աշխատանքների կարելիորությունը խորհրդային յերկրներում վոչ միայն ընդունվում է, այլ նույնիսկ առաջ է քաշվում ավելի քան Յեվրոպայում և Ամերիկայում: Միայն Խորհրդային Իշխանության որով է, վոր Նախկին Ռուսական պետության յերկրներում մանկաբանական աշխատանքների համար լայն ու ընդարձակ ասպարեզ է բացվել, և, չնայած վոր համեմատաբար նոր բան է այս գործը մեզանում, բայց և այնպես մեր խորհրդային սոցիալիստական շինարարությունն առաջադիմություն ու խոշոր նվաճումներ, մանավանդ իդեոլոգիական և սկզբունքային ուղղությամբ: Բազմաթիվ գիտական հետազոտող և ուսումնական հիմնարկներ, բազմաթիվ կարող ու պատրաստված ուժեր յիռանդով աշխատում են այս ասպարեզում մանավանդ խորհրդային խոշոր կենտրոններում: Մանկաբանական աշխատանքներ տարվում են և՛ Լուսժողկոմատի, և՛ Առժողկոմատի գծերով, նաև ВСНХ-ի և Աշխժողկոմատի գծով: Մանկաբանական աշխատանքների ծրագրերը մշակվում, վերամշակվում, խորացվում ու ընդարձակվում են. զբանց կիրառումը գնալով ավելի ու ավելի աջողակ ու արդյունավետ է դառնում:

Մանկաբանությունն անմշակ, բացերով ու թերություններով բնորոշվող մի վիճակ է ներկայացնում իր թե՛ ծրագրի, թե՛ բովանդակության ու մեթոդների կողմից: Յեվ Յեվրոպայում, յեվ Ամերիկայում նա դեռ վորոնումների շրջանն է ապրում: Այդպիսի վիճակի պատճառը միայն մասամբ մանկաբանության նոր գիտություն լինելովը կարելի յե բացատրել: Այդպիսի վիճակի գըլխավոր պատճառը բուրժուական մանկաբանությունն իդեոլոգիա-

հան և մեթոդորդիական հիմքերի՝ եկեղեցի, յերերուն և սխալ գրությունն է: Մանկաբանությունը Յեմբրոպայում և Ամերիկայում բուրժուական գիտություններից մեկն էր, XIX դարի յերկրորդ կիսի բուրժուական գիտություններին ընդհանուր կրիդիսին յենթարկված:

Խորհրդային մանկաբանությունն էլ ավելի նոր գիտություն է. սրա սկիզբը դրվում է մեր որերում՝ խորհրդային խոշոր կենտրոնների մի շարք հիմնարկների գիտական-հետազոտական աջակցության քննարկումը: Բայց գիտությունը Խորհրդային Միության մեջ ոճոված է այն մեծ առավելությունով, վոր ունի իր ճիշտ, վորոշակի ու բեղմնավորիչ մեթոդորդիական հիմքերը: Այդ հիմքերը հաստատ գրավական են հանդիսանում՝ խորհրդային մանկաբանության առողջ, արագ և փայլուն զարգացմանը: Այդ հիմքերը մարքսիզմի, զեալեկաիկ մատերիալիզմի սկզբունքներն են այն ձևակերպմամբ, վորը սվել է Վ. Ի. Լենինը, մարքսիզմի վոչ միայն վերակենդանացնողը, այլ նաև ավելի առաջ տանողը, խորացնողն ու ավելի բարձր աստիճանի հասցնողը (Ստալին): «Տեսությունը, յեթե նա իսկական տեսություն է, գործողներին տալիս է կողմորոշման ուշ, հեռանկարի պայծառություն, վստահություն աշխատանքում՝ մեր գործի հաղթանակի համար» (Ստալին): Աշխատանքի աջող տեսական հիմնավորումը մեծ և նպաստավոր կարևորություն ունի վոչ միայն գործարանական տեխնիկայի և եկոնոմիկայի ասպարեզներում, այլ նաև գիտական հետազոտական աշխատանքի գործում:

Ընկ. Ստալինը շեշտելով տեսականի կարեվորությունը գործնականի, առանձնապես սոցիալիստական շինարարության՝ աջող ընթացքի համար, միևնույն ժամանակ արձանագրել էր, վոր մեզանում տեսական միտքը, տեսական աշխատանքները յետ են մնում, չեն հասնում մեր գործնական աշխատանքների առաջխաղացման յետևից: Իժրախտաբար, այդպիսի մի յետաձայնություն տեղի ունեւ մանավանդ մանկաբանության ասպարեզում: Վոչ միայն բուրժուական մանկաբանությունը, այլ նաև Խորհրդային Միության մեջ առաջին տարիներում կատարված մանկաբանական ուսումնասիրություններն ու աշխատանքները՝ չեն յին կարող հարկավոր չափով բավարարել վոչ հասարակական կյանքին կապվելու, վոչ գասակարդայնության, վոչ կուսակցականության պահանջներին, վորոնք այնքան ընդուն են ու ծանրակշիռ մեզանում:

Խորհրդային յերկրներում մշակվող մանկաբանության անպարաստ, վոչ-բավարար չափով սպառազինված լինելու պատճառները այն են յեղել, վոր նա բավարար չափով ու գիտակցութեն տողորված չեւ յեղել մարքս-լենինյան մեթոդորդիայով, — վոր մասամբ կտրված էր յեղել սոցիալիստական շինարարության պրակտիկայից, — վոր հարկավոր քննադատական վերաբերմունքը չեւ ունեցել դեպի բուրժուական մանկաբանությունը: Իսկբուրժուական նախապաշարմունքների դեմ տեսության մեջ պայքարելով է, վոր կարելի յէ ամրապնդել մարքսիզմ-լենինիզմի հիմքերը» (Ստալին): Յեվ խորհրդային մանկաբանությունը վերջին տարիները բուրժուական մանկաբանության ավանդներից ու աղբեցությունից վորոշակի ու կտրուկ ազատադրվելու և նոր, սեփական մարքս-լենինյան հիմունքներով ու մեթոդներով վերակառուցվելու ուղին է բռնել, և հուսալից քայլեր են տնում այդ ուղղությամբ: Կուս. Կենտկոմի 1931 թ/IX, XVII Կուս. Կոնֆերենցիայի (1932 I-II) և Կուս. Կենտկոմի 1932 թ/VIII վորոշումները խորհրդային մանկաբանության համար բովանդակալից ու հեղինակավոր զեկավար ուղեցույցներ ու հրահանգներ են՝ կոնկրետ և սկզբունքային:

Հայաստանում մանկաբանական աշխատանքներ կատարվում են մի քանի հիմնարկներում՝ Լուս ժողկոմատի և Առժողկոմատի գծերով և համարյա թե միայն Յերեվանում ու Լենինականում: Մեզանում սա մի բոլորովին նոր գործ է, վորի լայնութեն զարդացնելու կարեվորությունը դեռ նոր պետք է ընդունվի:

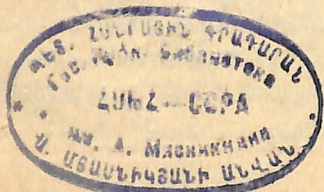
Մանկաբանական առանձին հիմնարկների միջև մեզանում սերտ կապ ու ակտիվ գործակցություն հաստատելը մի հրամայական պահանջ է, վորն արդեն զգացվել էր մեր այդ հիմնարկների աշխատակիցների կողմից: 1931 թ. մայիսին Յերեվանի Կուսակցական Դպր. Բաժնի վարիչ Դ. Դանիելյանի ձեռնեղեցությամբ, Մանկաբանական Ինստիտուտի վարիչ Ա. Հովսեփյանի հետ մշակեցին ընդուն այնքանը հրավիրվելու նախագծված մանկաբանական խորհրդակցության կազմի ու որակարգի ծրագիրը: Այդ խորհրդակցությունը, սակայն, տեղի չուներ: Նույն այդ գիտակցված պահանջին ընդառաջ գնալու գիտավորության արդյունք է անշուշտ ներկա Մանկաբանական Կոնֆերանսը, վորը կազմակերպել է Պետ. Համալսարանի Մանկաբանական Գիտահետազոտական Ինստիտուտը, հրավիրելով մեր մանկաբանական հիմնարկների մասնակցությունը: Այսպիսի Կոնֆերանսները, խորհրդակցությունները,

այս գործակցութիւնը անշուշտ մեծապէս նպաստելու յեն մանկաբանական գործը մեղանում ճիշտ ու արդյունավետ առաջ տանելուն և զարգացնելուն:

Մանկաբանական աշխատանքները մեղանում վարվում են խորհրդային խորը կենտրոնների—Մոսկվայի և Լենինգրադի—համապատասխան հիմնարկների կողմից մշակվող և գործադրվող ծրագրերի և մեթոդների որինակներովը: Սակայն կուլտուրական շինարարութեան այս բնագավառում ել աշխատանքների ընդհանուր և հիմնական խորհրդային բովանդակութիւնը վորոշ դեպքերում կարիք է լինում տեղային և ազգային ձեւերով կերպավորելու. կրավորաբար ընդորինակելը վոչ թե հարազատութիւն, այլ աղճատումն կարող է առաջ բերել նման վորոշ դեպքերում: Բայց սկզբունքային կողմին ու հիմունքներին հավատարիմ մնալով ձեւափոխութիւններ տանելը պատասխանատու և շատ անհամ նաև դժվարին մի գործ է, վորի ճիշտ, անսխալ կատարման համար գրավական կարող են լինել նման խորհրդակցութիւնները:

Անհրաժեշտ է, վոր պարբերաբար և վորոշ ժամկետերում մանկաբանական խորհրդակցումներ կատարվեն մանկաբանական աշխատանք տանող մեր բոլոր հիմնարկների մասնակցութեամբ. փոխադարձաբար իրազեկ անեն իրենց աշխատանքների ծրագրի, ընթացքի և արդյունքների մասին. արտադրական պլանների միասնական մշակում կատարեն միեւնոյն. տեսակի աշխատանքների միորինակ ու համաձայնեցրած յեղանակներ մշակեն. իրար փորձերը փոխադարձաբար ոգտագործեն:

Լեն. Մանկաբանական կարիների կողմից վողջունելով Պետ. Համալսարանի Մանկաբանական Ինստիտուտի այս ուղղութեամբ արված այս առաջին քայլը, հուսով ենք, վոր սրանով սկիզբն է դրվում խորհրդային Հայաստանում մանկաբանական աշխատանքների առաջիկա բեղմնավոր կոլեկտիվ գործակցութեանը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0145605

